

**Az érfal biomechanikai remodellációját befolyásoló
hemodinamikai és endokrin tényezők**

Doktori tézisek

dr. Hetthéssy Judit Réka

Semmelweis Egyetem Doktori Iskola
Elméleti Orvostudományok Doktori Iskola

Témavezető: dr. Nádasy György László, egyetemi docens

Hivatalos bírálók:

Prof. Szokoly Miklós
dr. Németh Zoltán PhD

Szigorlati bizottság elnöke:

Prof. Entz László

Szigorlati bizottság tagjai:

Prof. Frenyó Sándor
dr. Toronyi Éva PhD

Budapest, 2019

BEVEZETŐ

Az érrendszer feladatai sokrétűek. Hemodinamikai illetve endokrin tényezők hatására mechanikai adaptációra képes.

A hipertónia egyértelmű kardiovaszkuláris rizikótényező, továbbá szerepet játszik a vesebetegség, illetve stroke kialakulásában. A vérnyomás szabályozásában a rezisztenciaartériák kulcsszerepet játszanak. Ismert, hogy hipertóniában léteznek különbségek a nemek között, azonban keveset tudunk arról, hogy a nemi hormonok milyen mechanizmusokon keresztül befolyásolják a koronária rezisztenciaartériák remodellingjét.

A varikozitásbetegség a felnőtt populáció egészségét kedvezőtlenül érinti, azonban a betegség kialakulásának folyamata továbbra sem tisztázott. Keveset tudunk továbbá az áramlásváltozás szerepéről a vénás betegségek kialakulásában.

Nemi különbségek a rezisztenciaerek biomechanikai remodellációjában hipertónia esetében, a nemi hormonok szerepe

A hipertóniában leírt nemi különbségek egy része ösztogén, illetve tesztoszteron hatásnak tekinthető. Kevés tanulmány áll rendelkezésre a szívizom vérellátásáért felelős

koronária rezisztenciaerek adaptációjában esetleg előforduló nemi különbségekről korai hipertónia fennállása esetén.

Varikóztás kialakulásának mechanizmusai

Létezik bizonyíték arra, hogy a krónikus áramlásváltozás az érintett erekben morfológiai átépüléshez vezet. Sajnos azonban annak ellenére, hogy az áramlásváltozás jelentőségére egyre több bizonyíték van, kevés kísérletes tanulmány foglalkozik a vénás áramlás változása indukálta remodellingel.

A vénás hipertóniával foglalkozó kísérletek egy része azt igazolta, hogy a csökkent áramlás gyulladással járó folyamatokat indíthat el. Kevés azonban az irodalomban a bizonyíték a vénás kollaterális hálózatokhoz társuló makrofág invázió, illetve sejtosztódás jelenlétére.

CÉLKITŰZÉS

Célunk az érfal biomechanikai remodellingjét befolyásoló endokrin illetve hemodinamikai tényezők vizsgálata volt. Olyan betegcsoportokra koncentráltunk, melyek jelentős egészségkárosodást okoznak a populációban károsítják. Ennek megfelelően kutatásunk egyik fő fókusza a hipertóniában a koronáriákon kialakuló elváltozások voltak, illetve a nemi hormonok esetleges szerepe ezen elváltozások kialakulásában. Kutatásunk másik kiemelt területe a varikozitásbetegség kialakulása volt. Jelen tanulmány az alábbi kérdések megválaszolására hivatott:

- **Fennállnak-e nemi különbségek patkányokban angiotenzin II (AngII) indukálta hipertóniában a koronária rezisztencia artériának remodellingje során?**
- **Ovariectomia végzése, illetve hormonpótlás milyen hatással van a kardiovaszkuláris patológiák kialakulásában központi szerepet játszó intramurális koronáriák remodellingjére?**

- **Patkány vénás striktúra model esetében a vénás nyomás emelkedése, illetve a vénás áramlás csökkenése milyen módon befolyásolja a vena saphena főágának geometriai illetve biomechanikai tulajdonságait?**
- **Felfedezhető-e patkányokban a vena saphena főágának részleges lezárását követően kollaterálishálózat fejlődése?**
- **A lezorítás helyén felfedezhető-e makrofágok beáramlása, illetve sejtújdonképződés?**

MÓDSZEREK

A fent részletezett célkitűzések teljesítésére végzett kísérletsorozatok összefoglalóját az alábbi táblázat (1.Táblázat) tartalmazza.

1.Táblázat

Az elvégzett kísérletsorozatok összefoglaló táblázata

Chronic Angiotensin II infused animals					
male	female				
10	10				
Chronic Angiotensin II infused animals					
hypertensive controls -female	ovariectomy - female	estrogen therapy - female			
11	11		11		
Clipped veins					
Videomicroscopy	Hemodynamic measurements	Batson 17 cast	Angiometry 4 weeks	Angiometry 8 weeks	Histopathology
6	12	12	12	8	13

Az első kísérletsorozatban hím illetve nőstény Sprague Dawley patkányokat hasonlítottunk össze krónikus angiotenzin II indukálta hipertóniában; a kialakult hipertóniáában vizsgálatuk a bal anterior deszcendens koronáriát angiometriával.

A második kísérletsorozatunkat szintén krónikus angiotenzin II indukálta hipertóniás nőstény Sprague Dawley patkányokon; egy csoportnál ovariectomia, egynél ovariectomia mellett ösztrogénpótlás történt, a harmadik “hipertóniás kontroll” csoport esetében pedig ál hasi műtétet

végeztünk. A kialakult hipertóniában vizsgálatuk a bal anterior deszcendens koronáriát angiometriával.

Harmadik kísérletsorozatunk során a vena saphena főágát, és mellékágait vizsgáltuk nagy nyomás és alacsony áramlás mellett. Az első csoport esetében videomikroszkópia, a második csoportban pedis hemodinamikai vizsgálatok történtek. A harmadik csoport esetében Batson#17 műanyag öntvényeket készítettünk, melyek segítségével a kialakult vénás kollaterális hálózat láthatóvá tehető. A negyedik, illetve ötödik csoport esetében a leszorítást követően a 4. illetve 8. héten végeztünk a vena saphena főágán angiometriás vizsgálatot. A végső hatodik csoport mintát szövettani vizsgálatnak vetettük alá.

Krónikus Angiotenzin II infúzió

AngII acetátot tartalmazú ozmotikus minipumpa beültetését végezzük Sprague Dawley patkányokba. A pumpát 4 hétig tartottuk az állatokban.

Nemi különbségek – hím vs. nőstény állatok

Az ozotikus minipumpa beültetése után 4 héttel megtörtént az állatok leölése, majd kipreparáltuk a bal deszcendens koronária intramurális ereit.

Ovariektómia és ösztrogénpótlás

4 hét AngII kezelés után, melyet a szubkután behelyezett ozmotikus minipumpával alakítottunk ki, a alábbi három csoportban vizsgáltuk az intramurális koronária artériákat: ovariektomizást csoport; ovariektomizált és ösztrogénkezelt csoport, illetve a “hipertóniás kontroll” csoport, melynek tagjai ál hasi műtéten estek keresztül.

A vena saphena részleges okklúziója patkányon

A patkányok vena saphena ágrendszerében a főág részleges okklúziójával megváltoztattuk a nyomás-áramlás viszonyokat. Kipreparáltuk a vena saphena főágának proximális szakaszát, majd egy 4mm vastag falú, 500 µm belső átmérőjű, hosszában felvágott szilikonhengert helyeztünk fel a kipreparált szakaszra.

Mérési protokollok

A kipreparált érszakaszokon (mind a vénás, mind a koronária érszakaszokon) nyomás-angiometriát végeztünk. A vénás érszakaszokon videomikroszkópiát, hemodinamikai vizsgálatokat végeztünk, Batson #17 öntvényeket készítettünk, illetve szövettani vizsgálatok történtek.

Biomechanikai számítások a vizsgált érszakaszokon

A különböző intraluminális nyomásokon az eredeti nyomás-áramlásgörbék segítségével történt a geometriai és biomechanikai jellemzők számítása.

EREDMÉNYEK

Nemi különbségek a patkány koronária rezisztencia artériájában AngII indukálta hipertóniában

A hipertóniás nőstények relatív szívtömege meghaladta a hiperóniás hímekét. A hipertóniás nőstények esetében szignifikánsan kisebb belső érátmérőket és nagyobb falvastagságot mértünk mint a hímeknél. A tangeiciális falstressz mértéke, mely a ér mechanikai terhelésére enged következtetni, a hímek esetében szignifikánsan magasabb volt mint a nőstényekében.

Ovariektómia és ösztrogénpótlás hatásai

Míg az ovariektómia végzése a lumen nagyságának csökkenéséhez vezetett, az ösztrogénpótlás nem csak visszaállította a lumen átmérőjét, de ebben a csoportban az érátmétők nagysága meghaladta az AngII kezelésben részesült kontrollcsoportban mérteket. A külső átmérő tekintetében hasonló eredményeket találunk. Kísérletsorozatunkban az

ösztrogenkezelt csoport spontán miogén tónusa magasabb volt az ovariectomizált csoporténál.

Az ösztradiol kezelés továbbá helyreállította a nitrogen-monoxid (NO)-dependens, bradikinin (BK)-indukáltra relaxációt a hipertóniás kontrollcsoporténak megfelelő mértékűre.

A magas nyomás és alacsony áramlás hatása a vena saphena főágára, és mellékágaira

Kísérleteink során a klippelt érszakaszok átmérője a kontralaterális, nem klippelt kontrollokához képest csökkent. A klippelt érszakaszok falvastagsága, és faltömege szignifikánsab kisebb volt a kontralaterális érszakaszokon mértekhez képest. Emellett azt találtuk, hogy mind az érszakaszok kontraktilitása, mind az endoteliális dilatációs képessége csökkent a részleges okklúziót követően.

A klippelt oldalon mind videomikroszkóposan, mind a Batson#17 öntvények készítése során gazdag kollaterálishálózat kialakulását találtuk. A szövettani vizsgálatok igazolták mind a makrfág inváziót mind a sejtújdonképződést a leszorítás helyének megfelelően, továbbá az érintett érszakasz elsztikus komponenseinek masszív átépülését is. Kvantitatív képelemzést végeztünk, mely során a

membrana elastica interna tömötsége és rendezettsége is csökkent a klippelt oldalon.

A magas nyomás és alacsony áramlás hatására a kontraktilis elemek átépülése is bekövetkezett: a tunica mediában korral felhalmozódó kontraktilis fehérjék akkumulációja kevésbé volt effektív a klippelt oldalon.

KONKLÚZIÓ

Jelen tanulmány célja a hipertóniában, illetve a vena saphena hálózatában kialakuló varicositásbetegségben kialakuló érfalátépülés hemodinamikai illetve endokrin hátterének feltérképezése volt.

Krónikus angiotenzin II infúzió adagolása mellett vizsgáltuk a nemek közötti különbségeket az intramurális koronáriák érfalátépülésében a következményesen kialakult korai hypertóniában; az érszakaszokat nyomás-angiometriai vizsgálatnak vetettük alá. A hímek illetve a nőtények különböző módon reagáltak a nyomásemelkedésre. A nőtények jelentősebb relaxációt mutattak bradykinin adása esetében. A nőtények eutróf érfalátépüléssel, míg a hímek magasabb falstressz értékekkel, illetve emelkedettebb elasztikus modulussal reagáltak a nyomásterhelésre.

Ugyanezt az angiotenzin II indukálta magasvérnyomás állatmodellt alkalmaztuk az ovariektómia és a hormonpótlás tanulmányozása céljából. Az érszakaszokat ebben az esetben is nyomás-angiometriával vizsgáltuk. Hipertóniában ovariektómiát követően az intramurális koronáriákon eutróf ératépülést tapasztaltunk a hipertenzív csoporthoz képest. Az ösztrogénkezelés hatása ezzel ellentétes volt az érátmérő

tekintetében. A hormonpótlás fokozta a vizsgált érszakaszok spontán tónusát, így egyben növelték a dilatációs tartalékot. Tekintheszük tehát úgy, hogy az ösztrogén ellensúlyozhatja a korai hipertóniában tapasztalt érfalelváltozások egy részét az intramurális koronáriákban.

A vena saphena beömléséhez felhelyezett részleges okklúzió segítségével kialakított állatmodellen vizsgáltuk a nyomásterhelés és áramláscsökkenés hatását a vena saphena ágrendszerére. In vitro nyomás-angiometria mellett intravitális videomikroszkópos vizsgálatokat, hemodinamikai méréseket, szövettani és immunhisztológiai vizsgálatokat végeztünk, valamint Batson#17 mintákat készítettünk. A várakozásokkal ellentétben a vena saphena főága nem tágult ki, hanem involúciót tapasztaltunk, morfológiailag csökkent lumen, csökkent falvastagság illetve faltömeg mellett. A klippelt oldalon gazdag kollaterálisrendszer kialakulását tapasztaltuk. A varikóztásbetegség kialakulásában a struktúrális elemek fellazulása fontos patológiai tényező lehet.

A Szerző publikációi ezen a területen

1. Máté Mátrai; Judit R. Hetthéssy; György L. Nádasy; Emil Monos; Béla Székács; Szabolcs Várbíró;

2012 *Sex Differences in the Biomechanics and Contractility of Intramural Coronary Arteries in Angiotensin II-Induced Hypertension*

Gender Medicine Vol. 9, No 6, pp. 548-56

2. Máté Mátrai; Judit R. Hetthéssy; György L. Nádasy; Béla Székács; Metin Mericil; Nándor Ács; Emil Monos; Nissim Arbib; Szabolcs Varbiro;

2016 *Estrogen therapy may counterbalance eutrophic remodeling of coronary arteries and increase bradykinin relaxation in a rat model of menopausal hypertension*

Menopause The Journal of The North American Menopause Society Vol. 23, No. 7, pp. 778-783

3. Judit R Hetthéssy; Anna-Mária Tőkés; Sándor Kérész; Petra Balla; Gabriella Dörnyei; Emil Monos; György L. Nádasy;

2017 *High pressure-low flow remodeling of the rat saphenous vein wall*

Phlebology 2018 Mar;33(2):128-137. doi: 10.1177/0268355516688984. Epub 2017 Jan 17.